

Laatdienst: 1 februari 2009
Kapelkerk, Laat 80 Alkmaar
Voorganger: Wim Timmer
Serie: Bezieling
Thema: Zingen is dubbel bidden
Tekst: Lucas 1: 86-79 en 46-55

Een Cantatedienst moest het worden; veel zingen! Een Missa Solemnis, een verheven dienst, zoals dat in de traditie ook wordt genoemd. Verheven, dat doe je door te zingen, je stem zingend te verheffen. Zingen is met klank en woorden je bezieling toon geven en tegelijkertijd als je zingt, als je samen zingt, lijkt er altijd iets meer te gebeuren... je wordt gedragen door de zang en geraakt tot in het dieps van je ziel. Door te zingen ontdek je onvermoede kanten van jezelf, je herkent je eigen verlangen en verwachten; 'gedragen op de vleugels van een lied'. Zingen helpt ons antwoord te geven op de roepstem van God. Hij geeft ons adem, 'opdat wij hem zegenen met onze zang' zingt de Psalm 150; zingen is dus dubbel bidden.

Een cantatedienst is een feestelijke dienst. Toeval of niet, maar toevallig is het dit weekend een van de kleine christelijke feestdagen. Morgen is het Maria-Lichtmis en dat verklaart waarom wij vandaag de twee liederen uit het begin van het Lucas evangelie als leidraad hebben gekozen. De lofzang van Zacharias en de lofzang van Maria, beter bekend als het Magnificat. Kerstmis lijkt alweer lang geleden, morgen 40 dagen om precies te zijn. Veertig dagen na de geboorte van Jezus brengen Jozef en Maria, naar het gebruik in die dagen, hun kind naar de tempel, om hem aan God op te dragen, te verheffen. Dit feest heeft dus heel oude joodse wortels. Zo werd vroeger zijn menswording gevierd. Na veertig dagen eindigde hier pas de Kersttijd. Iedere bezinningsperiode in de Bijbel duurt iets met vier / veertig; 40 jaar duurt de doortocht van Israël in de woestijn, 40 dagen verblijft Jezus in de woestijn, voordat hij zich openbaart. Vier is het symbool van de deur/ het vierkant die toegang geeft. Vier is altijd het symbool van de overgang van de woestijn van tekort en falen, van nog slaaf zijn, naar die nieuwe wereldtijd van vrede en vriendschap.

Later wordt op dit Feest van 'Opdragen aan de Heer' ook het verhaal van Jezus in de tempel gelezen. Zijn ouders raken Jezus kwijt en hij geeft slechts de verklaring: 'jullie wisten toch dat ik in het huis van mijn vader moest zijn'. Dit verhaal staat voor het feest dat Jezus zoon van de wet wordt, zijn Bar-Mitswa deed. Dat kennen wij in de christelijke traditie nog met het vormsel of het belijdenis doen; 'deze woorden aan jou opgedragen, hier en heden, prent ze in je hart, berg ze in het binnenst van je ziel'. Die woorden eigen maken en doen, daarvoor willen kiezen. Het kerstfeest eindigde dus met de uitnodiging om kind van de wet te worden. Niet een wet waaraan mensen ondergeschikt zijn, maar een wet, die levenskracht biedt, waaruit je kunt leven, waardoor je gaat zingen. Een wet van woorden die bevrijden, woorden die je eigen kunt maken. In mijn werk zeg ik altijd tegen gedetineerden, dat de wet van van God niet veroordeelt maar juist aanspoort!

Het Licht dat geboren is wordt na veertig dagen gewijd, 'opdat het licht voor de volken', voor ons mag worden. Door dit lichtritueel en de lichtprocessie werd de verzoening; 'God die onder ons wil wonen' gevierd. In de loop der tijden heeft dit feest een accentverschuiving doorgemaakt van Jezus naar de persoon van Maria, de Moeder-Gods. Vanwege de lichtprocessies die erbij hoorden, is dan ook de huidige naam Maria-Lichtmis ontstaan. Gelukkig zet Maria ons zelf met de woorden van haar lofzang, het Magnificat, weer op het oude spoor.

Een wonderlijke tekst eigenlijk, als je je realiseert dat dit haar antwoord is aan haar nicht Elisabeth, na haar ontmoeting met de engel,. Zij zingt een lied van ontferming en bevrijding, een samenvatting van het bevrijdingsverhaal, zoals Mirjam het in het Exodusverhaal had voorgedaan. Zij zingt dwars door de Bijbel heen, zoals wij iedere week in de liturgie ook dwars door te Bijbel, dwars door ons eigen leven heen zingen! De engel, de boodschapper, laat haar zingen. Wat zou er gebeuren als wij elkaar als engelen zouden begroeten, toezingen: "Wat ben ik blij dat ik jou zie. In jou zie ik een gloed van God. Verheug je, genadevolle, de Heer is met jou". Wat zou er gebeuren als wij die liefdestaal eigen zouden maken, dat de ander zo door ons wordt gekend als wij elkaar begroeten, dat hij gaat zingen. Hoeveel eigen gemaakte liedjes zou dat opleveren? "Dichtbij de bron verwachtte je mij, fluisterde mijn naam, raakte mij aan" is zo'n engelenliedje.

Wanneer je in de Bijbel op zoek gaat naar ontmoetingen met engelen, dan zul je ze telkens vinden bij bijzondere gebeurtenissen als er iets veranderd met mensen. Bijzonder, apart, dat wil zeggen heilig, omdat er een engel verschijnt of omdat mensen kunnen veranderen, want ook dat laatste is een wonder op zich. Er zijn er vier met een eigen naam, de aartsengelen; Michaël, Uriël, Rafaël en onze kerstengel Gabriël, die we ook kennen uit het scheppingsverhaal. Eigenlijk zijn hun namen geen eigennamen maar een vraag en antwoord in zichzelf. Hun namen zelf zijn al een boodschap: Michaël: wie is God, Uriël: God is Licht, Rafaël: God is Kracht, hij geneest en Gabriël; God is een vriend, een 'Gabbler', Zijn macht is die van liefde en vriendschap. In feite geven engelen ons antwoord op onze vragen als wij God zoeken, misschien zijn wij zelf wel engelen als wij zingen over wat ons bezielt! Zingen maakt ruimte voor een ander taal, engelentaal, liefdestaal en omgekeerd door die andere taal ga je vanzelf zingen, opent je hart zich en zoeken wij God of komt hij ons misschien wel tegemoet...

Zo zingen wij door alle fasen van ons leven heen, zo zingen wij de Bijbel, die woorden van oudsher telkens weer opnieuw en anders, met nieuwe-oude woorden, met nieuwe-oude melodieën. De lofzang van Zacharias en de lofzang van Maria, waarmee Lucas het geboorteverhaal van Jezus voorbereidt, zijn een soort spiegelgedichten van elkaar en van de schriften. Lucas vertelt er tegelijkertijd ook het verhaal van Johannes en Jezus mee. Elisabeth is in haar zesde maand als zij bezoek krijgt van Maria. Johannes (God is genadig) wordt dus een half jaar eerder geboren dan Jezus (God zal bevrijden). Jezus wordt geboren in de langste nacht van het jaar, opdat zijn licht zal groeien. De geboorte van Johannes, die we later zullen leren kennen als de Doper, de voorloper/wegbereider, wordt gevierd op 24 juni, midzomer.

Heel het liturgisch jaar is rondom dit door engelen aangekondigde dubbele geboorteverhaal opgebouwd. Dan ga je vanzelf lofprijzen, roemen, eren, maar vooral zingen. Zingen zoals Maria en Zacharias doen, met woorden van toen en

nu, alsof het kan; toen, nu en straks... Wie Jezus wil volgen (zoon van David, Koninklijk, man van Licht moet soms als Johannes (zoon van Aäron, Priesterlijk, man van Water) een voorloper, een wegbereider durven zijn. God heeft namelijk engelen nodig, die een goede boodschap durven uitdragen, dat niets onmogelijk is waar liefdestaal wordt geoefend... Lucas schetst een Aartsengelverhaal: een verhaal van een God die vriendschap zoekt, een verhaal van Aartsmoeders: de een te oud en de ander eigenlijk nog te jong en toch gaat het verhaal door, een verhaal van Aartsvaders: de een van verbazing stom geslagen en de ander van onwetendheid toch barmhartig. Uiteindelijk wordt zijn evangelie het verhaal van twee Aartsjongens: de zoon van de hogepriester wordt richtingwijzer en de zoon van een arme timmerman wordt de gezalfde, de Messias.

De Bijbel zingt ons toe en leert en laat ons zingen van begin tot eind. De schriften zingen over een God, die met 'niets van niets is begonnen, een wereld in het licht gesproken, een mensheid die beginnen mag'. Daar kun je maar beter over zingen, sterker nog, wat wij nog niet begrijpen, daar kun je alleen maar van zingen. Een God met niets van niets begonnen, omdat niets bij God onmogelijk is, dat vraagt om tonen en zang, om liedjes, die we niet kunnen nalaten te zingen een leven lang.

Ik weet niet hoe het u is vergaan dit jaar met kerst, maar mijn kerstgevoel, was na het begin van de beschietingen in Gaza en Zuid-Israël snel verdwenen. Machteloos en met stomheid geslagen kijk je weer naar de beelden! Even stom als Zacharias, die na de ontmoeting met de engel moest zwijgen, 9 maanden lang. Door de geboorte van zijn zoon zingt hij weer als vanouds, omdat de geest over hem kwam. Met woorden uit de psalmen en profeten bezingt hij de opdracht voor Johannes, de wegbereider, om zijn volk te leren hoe ze gered kunnen worden.

Hoelang zal het broze bestand dit keer houden? Als je de discussie tussen Erdohan en Perez afgelopen week in Davos hebt gezien raak je niet hoopvol gestemd. Zou het mogelijk zijn dat er in de nieuwe generatie toch weer mensen opstaan, die de dialoog willen zoeken en de weg van de vrede durven gaan. Vrede nu is altijd een pijnlijke opdracht, hoeveel pijn en verdriet is er de afgelopen 60 jaar niet geweest? Maar vrede straks is een heilige plicht, vanwege de kinderen van de toekomst. De toekomst is namelijk van hen, wie durft dat visioen levend te houden? Misschien lukt het vandaag om mijn/ons kerstgevoel, die hoop op vrede, weer een beetje terug te vinden!

Een cantatedienst zou het worden met veel zingen...Daarom kan ik het niet nalaten het toch even met u over zingen, over engelentaal, engelengezang te hebben. De Bijbel zingt ons voor, die droom van een nieuwe wereld wordt als het ware een beetje werkelijkheid als het bezongen wordt, als er gezongen wordt. Als wij zingen, hier en later nog naneuriënd onderweg, zijn wij een getuigenis, een engelenkoor in deze wereld, in onze tijd, dat die droom niet kapot te krijgen is. Maria zingt: 'Mijn ziel maakt groot de Heer, mijn geest juicht voor God mijn bevrijder'. Je moet het maar durven! Onweerstaanbaar wellen de woorden op uit haar hart, omdat God haar 'heeft gezien'. Moge de onnoembare ons zien en horen, moge hij ons hart laten zingen. Moge ons hart ons leren zingen als engelen... Amen.